Län: Norrbotten Namn: Erik Lundmark Tid: vt 1976
Kommun: Luleå Intervjuare: Bertil Forsberg, II cd Återgivet: 1

Bibliotekshistoria. Intervju med f d skolinsp Erik Lundemark i Luleå

Intervjuvare Berith Forsberg II cd 4/3-76 K 70

- Jag började småskolan 1915 och jag tyckte det var roligt att läsa utan tvekan och lärarinnan som jag var mycket tacksam att ha var Natalia Bäck hon lät mig under första året jag gick i den privata småskolan, hon lät mig hoppa över andra klassen så jag gick i ettan kan jag säga från höstterminens början och till påsk och från påsk till vårterminen slut gick jag i tvåan och sedan fick jag komma upp i trean och det är klart att då måste jag träna och läsa och då fick jag den första boken jag kan minnas så när som på en liten ABC-bok med en tupp på sista sidan som obligatoriskt hörde till det som man fick som barn men den här boken den var den "Lille gossen och det var ur barnbiblioteket Linneå tror jag det hette. Sedan på sommaren 1916 så började svenska folkets underbara öden komma ut och då prenumerade fostermor på de och de kom i tunna häften och jag fick sitta och läsa på sommaren då det där och det var ibland inte så förfärligt roligt då det var annat som lockade men å andra sidan var det ju en väldig träning att läsa det där som ändå inte var gjort för småbarn i småskolan utan mera mogna men hur det var så kom jag igenom det ändå. Böcker hemma. Ja det var egentligen bara böcker med religiöst innehåll. Vi hade en stor familjebibel som kom i häften någon gång i början på 1900-talet och sedan bands in och den var illustr det var bla Dorés teckningar och jag minns att vi grabbar i båthusbacken vi brukade ibland få komma hem och satt och bläddrade i bibeln och satt och tittade på de där mycket dramatiska bilderna. Jag minns en speciellt när någon hade stött ett spjut i magen på en elefant och vi gissade då hur det skulle gå med denna elefant som höll på att som förstås var dödsdömd. Fostermor brukade läsa utan tvekan. Hon var allmänt orienterad åt folkrörelsen. Hon tillhörde Gotemplarrörelsen och hon var baptist och hon var med i Vita bandet och hon var överhuvudtaget verksam. I ett hantverkarhem gäller det ju framför allt att arbeta

så jag kan inte minnas att hon läste annat än möjligen på söndag-eftermiddag eller söndag kväll. Men jag skickades att låna en bok åt henne minns jag. Det var första gången jag gick till biblioteket och det var hemskt spännande och stå bakom gallret där och så plötsligt begära ordet nästan och fråga om den och den boken fanns och den fanns och så fick jag fylla i en blankett och så fick man lämna den och så fick man gå med boken. Det var en bok utav Kylenstierna vänster som jag lånade åt fostermor. Vi hade hemma några böcker utav flygare Kallén och de fosterbröderna bla och den försökte jag börja läsa men de var gräsligt tråkiga har jag en känsla av att de inte var så särskilt roligt. Men så lånade vi böcker av varandra vi pojkar och 1917 kom Sigrid Strömbergs bok om tjuvpojkar på äventyr och den ägde en grabb i granngården i andra gården som vi sa och den satt jag och läste högt hemma då. Jag minns att jag satt och läste medan fostermor strök och det var jätteroligt. Så skulle en bok vara tyckte vi och hon skrattade så att hon måste sätta ifrån sig strykjärnet och ta en paus och skratta ut ordentligt. På biblioteket där härskade Selma Johansson. Hon kände väl sitt klientel där hon brukade plocka fram böcker, hon visste vad det var som passade åt den ena och den andra och man fick låna en bok varje gång inte mera. Inte gå in och titta i hyllorna utan det var hon som sprang då och exp den beställning som man gjorde och så kom jag nu och upptäckte att den boken som jag hade satsat på inte såg så hemskt spännande ut och ville lämna den tillbaka var jag i alla fall tvungen att ha den till nästa dag jag kunde inte byta bok samma dag det minns jag att jag var lite besviken på.

- Så du fick inte gå omkring och titta i hyllorna då och välja bok.

- Nej det fick man inte göra utan böckerna var uppställda och det var ett skrank ungefär som på en fotbollsplan och där satt hon då och bokförde böckerna och så. Nu hade man katalog att gå efter och det var den man gick och tittade i och det är klart att det kunde vara svårt det

nappade inte bra alla gånger men hon var väldigt duktig och trevlig och förstod att sätta böcker i händerna på en när man mognade till. Jag minnst att jag fick låna de tre musketörerna utav henne.

- Hur länge fick Du ha boken?

- Två veckor fick man ha böckerna hemma inte längre det var noga och då fick man väl, det hände nog att jag inte hade böckerna hela tiden ut för det gick ju fort att läsa. Nåja man kom så småningom in i detektivromanåldern minns jag och det var Steine Riveton som dominerade och så Buse var det väl någon som hette och sedan kom det en mängd av detektivromaner som man hann plöja igenom. Det var på sommaren i allmänhet och jag var tvungen att läsa ibland för man var tvungen att vakta strykinrättningen för kunder strömmade ut och in där inte i någon tät ström men däremot i mycket spridd ström så att man var upptagen hela dagarna och när fostermor måste ut och handla var jag hemma och då var det naturligare att man satt och läste. på det sätter kan jag väl säga att jag hann läsa väldigt mycket och så lärde man sig ju läsa ganska snabbt också.

- När var det öppet på biblioteket?

- Det var på eftermiddagarna man gick dit. Jag har en känsla av att det kanske öppnades kl 5 eller 4. Det första bibliotek jag minns var i den fastighet som numera SAS och Skandinaviska Banken har där var det. Sedan flyttade de också ner till Storgatan det är hörnet av Kungsgatan och Storgatan mittemot Posten och där fanns ett läsrum det fanns inte i det andra och jag vet att där kunde man låna en bok och sitta och läsa och när man kom in i den där åldern när man skulle samla växter det fick man ju göra, och då fanns det en fin tillgång där på biblioteket och det var vildmarksfloran med bilder så att när det var svårt att klara sig fram gick man dit och fick hjälp av floran på det sättet.

- Det var när du gick i gymnasiet.

- Det var redan o realskolan. När man gick upp i fyran skulle man ha 50 växter femman skulle man ha hundra växter och sedan i första ring skulle man ha 150 växter och sedan var det slut men gudskelov är dennä skövling slut för det blir ju ofta så att man går på sällsynta saker och jag är övertygad om att det är åtskilligt som har blivit fördärvat genom det där växtinsamlandet men en sak , jag vet ju när man går genom skogen och det är ju problemet nu att ungdomarna f n inte vet någonting om naturen som omger dem men det måste man lösa på något sätt utan att gå fram som vandaler som vi gjorde ~~ibland~~ ibland.
Jag gör ett hopp ni alla fall för att under gymnasietiden hade man ju fullt upp att göra för att klara skolan men vi fick i uppgift att läsa på somrarna minns jag och det togs upp vad vi hade läst för någonting i svenska och jag läste Strindberg och jag läste Victor Rydberg, få se vilken av Victor Rydberg jag läste Jo det var Vapensmeden förstås ~~XX~~ Däremot har jag inte läst Fribrytaren på Östersjön utav någon anledni har den kommit åt sidan och på samma sätt blev det så att ? skärs-berättelser läste jag långt senare än man normalt gör men det är en tillfällighet och det beror naturligtvis på tillgången till böcker men att ha ett bibliotek nära som man hade här i stan var en oerhörd tillgång. Så hade vi ett bibliotek i gymnasieföreningen och där fanns gamla klenoder där fanns t ex Shyks ? tidiga skrifter där han hade små uppsatser om lärda ting det motsvarar ungefär det här programmet Svar idag för det var korta notiser om ordet t ex extra ordinarie hur det hade uppkommit o s v det var ju bara ett exempel jag minns ju inte i detalj där men det var gamla fina böcker som fanns i detta gymnasie-bibliotek eller gymnasieföreningens bibliotek. Gymnasieföreningen hade startat redan ~~xxxx~~ 1871 och hade säkert då fått donera en hel del böcker och det biblioteket förvarades i gamla läroverket en trappa upp där också gymnasieföreningen fick hålla till med sina sammanträden och möten och det var en kamrat och jag som förestod det här biblioteket och där lärde jag mig lärra känna Falsta Fakir ? och den var rolig och

det var väldigt många program vi kunde göra på mötena genom att lita till den boken.

- Fick Ni ge förslag på vilka böcker Ni skulle köpa in också då när Ni hade hand om det?

- Nu hade vi inga pengar i gymnasieföreningen utan vi levde på det som fanns helt enkelt det köptes inte någonting. Men sedan fanns det ett skolbibliotek högst uppe på vinden dessutom som var läroverkets bibliotel med särskild föreståndare och där fick vi gå bland hyllorna och söka precis vad vi ville och det var ju spännande och intressant så det har varit välförsett och fortfarande är skulle jag tro att läroverksbibl är ett av de finaste vi har när det gäller äldre litteratur. Man hittar dyrgripar där Laestadius Tankar om uppodling av lappmarken i original-upplaga o s v. Svårigheten är ju att det f n förvaras på ett sätt som inte är riktigt bra med hänsyn till de värdefulla materiel som finns där. Studentexamen 1926 så det blir 50 år nu till våren och sedan började någonting annat. Jag startade i Uppsala 1927 på hösten. Jag gick hemma 1 år och skulle försöka få jobb. Medellös och utan stora chanser att få tag på pengar. Det var ju klena tider då. 20-talet var en ganska eländig tid egentligen för oss här uppe i Norrbotten och de flesta av mina kamrater försvann åt annat håll. Jag kände bundenhet hit till länet och ville vara kvar men så satsade jag på detta att jag skulle ta en fil mag i Nordiska språk, Historia och litteraturhistoria för det var saker som intresserade mig och så började jag läsa Nprdiska språk på hösten i Uppsala 1927 och då sökte jag mig till Klartés det var så att Klartés ordförande då var Mauritz Bornow han var student och honom kände jag och jag tyckte det var hemskt spännande och gå på de mötena och höra. Det var föredrag förstås av mycket hög kvalitet och jag kommer ihåg att vi hade någon tysk professor någon gång som 1927 talade om kampen om oljan och det låter ju mycket aktuellt och modernt ännu. Den kontakten med Mauritz Bornow hade den följden att när jag sedan

kom hem, jag avbröt studierna 1927 för dels tog pengarna slut och dels kände jag mog modlös därför att de utredde möjligheterna att få jobb för en fil mag och fann att det skulle bli någon gång på 40-50-talet och jag tyckte det var ganska avlägset så då tänkte jag så här att jag far hem och chansar på att bli folkskollärare och så hade jag det var ju lite grann utav vad skall jag säga tillbakasteg men jag hade gudskelov en studentkamrat som gjorde likadant och då kändes det lättare för oss. Vi följdes åt sedan och gick igenom seminariet. Vi hade en chans att få göra det på 2 år men vi tog 3 år därför att vi kände att man behövde ha lite mer av undervisningspraktik och jag var inte så gammal ändå. -31 blev jag folkskollärare och då var jag alltså 23 år gammal och det är ju inte så farligt som sagt. Då hade jag under tiden orienterat mig åt SSU till alltså SSUH som det då hette förlåt mig SDUK alltså SSUH fanns ju också där var jag med lite grann och jag var med ett tag i Godtemplarorden också men det var inte så många kompisar jag hade där så jag tröttnade på det också men SDUK var trevligt det var en mycket bra, fina möten och där fick man träna att tala det var ju det som saknades i stort sett i en utbildning. Jag minns att jag höll mitt första föredrag där och var ju väldigt stolt och glad att det gick hem och att folk lyssnade på mig o s v. Då kom jag in också i ABF och där fanns ett ABF-bibliotek i Folkets Hus. Det var inte stort jag vet inte hur många böcker det kunde omfatta men där fanns alltså modern och radikal litteratur. Det fanns Strindberg, där fanns Per Lagerkvist, där fa nns över huvud taget det som var gångbart för en ungdom som var mer radikal lagd och jag träffade då den grundgestalt inom folkbildningsväsendet i Luleå som jag har nämnt om han heter Bolin. Jag har sett honom bara lite grann men de som talat om honom säger att han var en fenomenal människa en fin människa. Han var gift två gånger, andra gåftet författarinan Elin Bolin som också var konstnärinna här. Jag har en känsla av att vi sammanträffade någon gång och att jag hjälpte

till att låna ut böcker då, det var väl i samband med våra möten när SDUK hade möten

- Hur ofta hade Ni möten?

- Möten en gång i månaden ungefär vill jag minnas.

- Kunde man gå upp till det bibliotheket och låna.....

- Emellanåt. Det kunde man väl göra men jag har inga säkra minnen utav detta. Det var nog inte, jo de måste ju naturligtvis ha ordnat öppettider det är ingen tvekan om men nu var detta 1928 och -29 och det är svår att minnas riktigt hurdant det var. När jag blev färdig som folkskollärare 1931 så sökte jag tjänst uppe i Tornedalen och det hade sina speciella skäl jag är nämligen Tornedal utav börden och jag ville komma upp och lära känna de mina. Jag har ju vuxit upp så att säga i främmande jord och ville komma upp och det var en mycket lämplig plats jag kom till alldeles utan att jag visste om det därför att mina kolleger där och min kollega framför allt han var en mycket progressiv lärare intresserad för sitt arbete till bristningsgränsen. Han levde för sin skola. Han hade dessutom kontakter med William Snäll och tillhörde den grupp av lärare som 1927 hade begärt att få undervisning i finska i skolorna. Det där betraktades på ledande politiskt håll och skolpolitiskt håll då i domkapitlet den regionala distans som hade det största inflytande till skolan. Det betraktades med mycket stor ovilja att man kan säga så här att herr Karlgren som jag nämnde här i samband med arbetsstugorna han tog samtal med Snäll åt han såg mycket allvarligt på det här. Han förstod visserligen det att de handlade av ideella skäl de här lärarna som ville ha finska men att man hade då i Finland en politisk riktning som man misstänkte hade rena erövringsplaner och de var rädda för att man skulle de till handa på det här sättet och alldeles gripet ur luften var inte detta därför att det fanns ju det här sällskapet och de andra studentföreningarna. De sysslade med något begrepp som hette storfinland som fick sin hemskt blodiga kommentar vid första vinterkriget, då kan man säga att det tog slut. Men jag undrar om inte en del av den

mycket nackstyva finska politik som fördes 1939 inför det här som skulle komma när man ju helt motsatte sig de relativt små gränsreglering som ryssarna ville ha för att trygga Leningrad det var ju det deigällde. När man nu ser hur det var och hur resonemangen har gått kring det där funderar man över om det inte var just den här ultranationella gruppen som på ett eller annat sätt hade fått något inflytande att man rädd för dem helt enkelt på politiskt håll. Alltså då har jag karakteriserat lite av det här och jag kom mitt upp i sålunda debatten om finskan i skolan o s v och jag måste säga att rent pedagogiskt begrep jag ju att visst måste man ha finska i skolan utan tvekan och jag blev mer och mer övertygad om det men jag blev samtidigt övertygad om att vi var tvugna att på allt sätt hjälpa fram så att ungdomar verkligen lärde sig svenska därför att hela deras framtid i detta svenska samhälle hängde på detta men jag trodde och trpr och tror fortfarande att om man kan finska när man är lärare där uppe så har man större förutsättningar att kunna undervisa och det var inte absolut säker uppfattning hos alla att det verkligen var så utan man mötte ibland påståendet att det var bättre att inte alls kunna finska för då tvingade man ju de andra att prata. Så enkla kunde argumenten ibland vara. Där hade de då i Kangos redan en avdelning bildad 1924 och det var den andra. Den första var bildad 1918 eller 1919 och William Snäll och var mycket goda vänner och samarbetade på många olika sätt och vad de satsade på det var naturligtvis på sommaren det här med jordbruks-tävlingar men nu är vintern så oändligt mycket längre och därför så försökte man plocka ihop ungdomarna ha dem samlade på vintern på olika sätt och vi hade då studiecirklar och biblioteksverksamhet. William Snäll talade just om här att man grundade biblioteken det första man gjorde och de fick naturligtvis anslag skulle jag tro till detta genom på något sätt. De hade fått pengar och kunde köpa böcker. Nu var det väl om jag tänker efter, så var det väl klassiker de hade för det mesta där. De hade Selma Lagerlöf, både William Snäll och talo beundrade Selma Lagerlöf väldigt mycket.

- De vart väl väldigt mycket präglat utav de personer som hade hand om biblioteket.

- Absolut. Vi var ju de enda som förstod något av bokköp, var fullständigt egenmäktiga och det var likadant när jag sedan övertog det där så tänkte jag istället för ungdomarna förstås för de visste ju inte någonting om böcker eller så. Det var ett absolut kulturellt vacum där och det förstår man. I hem där man i allmänhet inte hade andra böcker än finska böcker ~~på kyrkorna~~ postillorna förstås och så hade man Åhlén & Holms katalog och barn satt inte och läste postillor sånt häner i ett fall på tusen skulle jag tro. Man hade inget att läsa egentligen man tog var som helst. På tal om det så finns det en skolinspektör som verkligen har undervisat från början Erik Wejns 2 var i den där klassen som jag hade när jag kom till Kangos och det var väldigt skoj och han tillhör de mycket läshungriga som läste tre fyra gånger så mycket som de andra gjorde och läste fort. Jag brukar säga han lärde mig att man inte skall fordra att de skall följa med därför att han låg några sidor för de andra där vi läste. Han berättar om att han fick tag på en trasig bok som han läste 10 - 12 år gammal med stort intresse och det visar sig vara Moberg som troligen någon jägmästare eller skogskarl lämnat efter sig för de hade nog böcker med sig när de var ute långa vinterkvällar när de inte kunde vara i skogen så läste dom och böckerna blev trasiga och de tyckte att det inte var någonting att ha och så lämnade de dom och har omedvetet spritt kultur på det sättet. Sedan fanns det också ett skolbibliotek i Kangos och de hade de väl fått pengar till på olika vägar man ordnade fester man ordnade lotterier och sånt där lite grann så man fick lite pengar och jag minns att där fanns rätt många böcker utav den där serien Linnéa. Det var mycket mycket sådana här snälla böcker förstås och det var ganska tråkig stil små bokstäver i dem. Det här är ju inte så roligt för ett litet barn att börja läsa så de läste inte mycket men de var billiga och det var det som var problemet förstås, att försöka få

så mycket böcker som möjligt för så lite pengar som möjligt och det är ju inte någon ovan situation förstås men det var kanske där och där det är möjligt men det lästes flitigt och vi ordnade högläsning. När jag kom då så ville jag inte bara ha Selma Lagerlöf jag hade andra ideal förstås än min kollega hade och jag försökte få in lite moderna och nya böcker där men det fanns i detta GF-bibliotek finska böcker och de hade de köpt på egen hand förstås och de tror jag inte de hade fått något anslag till för det var en ganska sträv politik där och jag kan säga att Tornedalens bibliotek i Övertorneå hade inte några finska böcker ända fram till 1950 utan bara svenska böcker. Det låter egendomligt men det var sålunda ett utslag av denna misstro som man höll sig med när det gällde våra grannar på andra sidan älven. Nu har ju den där misstron bytts ut mot ett varmt förtroende och nu har vi ju ett samarbete över gränsen som är föredömligt gott, buret bl a av Lassinanti. Han är en djärv karl. Han höll invigningstalet på Kulturhuset i Rovaniemi och kallar detta för alltså en parallell till renance bön på Akropolis och det vill till djärvhet förstås men det gick hem hos denna publik. Nu har jag nästan hunnit fram till nutiden inte sant.

- Du pratade om att Du köpte in lite andra böcker till GF, köpte Du in handböcker, uppslagsböcker eller.....

- Det gjorde vi inte, jag köpte modernare böcker nyare böcker. Jag köpte Olle Hedberg jag köpte skönlitteratur.

- Fanns det någon facklitteratur?

- Jag kan säga både ja och nej därför att i skolan fanns det en uppslagsbok som talo själv hade köpt en gång och som han hade skänkt till skolan och det var ofta så att mycket mer än man kan drömma om så hade lärarna sina egna böcker i skolan. Det var sådan brist. Det fanns ju hos de här skolrådens tid då var det mycket knalt med pengar, skolstyrelserna gav lite mera men man fick kanske ett biblioteksanslag på 100:- vad är det för någonting på ett år

och när det gällde en skola där man hade 70-80 barn och de här barnen som läste snabbt var det synd om för de hann ju läsa igenom sina böcker de böcker som fanns och vad skulle de göra då. Det fanns ingenting åt dem. Man hade ju inte heller i alla hem daglig tidning men Haparandabladet fanns hos många och där lärde sig de som var lite mer framåt att lära sig läsa finska så det har alltid funnits finska sidor i Haparandabladet.

- Det här GF-biblioteket låg det i skolan?

- Det var i skolan.

- Det var inte sammanslaget med skolbiblioteket?

- Det var det inte, det var särskilt det var för sig. Vi gjorde så att skolbiblioteket det fördelade vi på klasserna så vi hade dom som jag tyckte passade för trean och fyran. Jag hade alltid trean och fyran så länge jag var i Kangos. Vi delade upp det här så vi hade varsin boksamling där och hade böckerna inne i klassrummet.

- Var fanns det i boksamlingen för trean och fyran?

- Det fanns lite fackböcker om djur och sånt där och sedan plockade jag dit gamla böcker som jag själv hade haft. Kanske vi hade 40 - 50 böcker ungefär det var vad som fanns då. Hos Edvin min kollega fanns det lite mer där fanns den där uppslagsboken som han hade och det var en billig uppslagsbok men det var i alla fall så att den fungerade precis som en uppslagsbok.

- Vad var det för en uppslagsbok?

- Det var röda pärmar jag minns inte namnet på den.

- Fick barnen låna hem böcker?

- Ja det fick dom och så hade vi från Tornedalens bibliotek en boklåda sånt där vandringsbibliotek som gick och det måste jag berätta om hur det kan vara i dessa trångbodda hem. Det

var en flicka som hade lånat en bok och hon skulle lämna igen den men jag fick inte ha det biblioteket så länge det var ett halvår ungefär, det kom från ~~Övre~~ Tornedalens bibliotek i Övertorneå och skickades sedan till Terundö (Tärendö?) o s v som sagt och det där fick man söka rätt på i diket bland snödrivorna chauffören slängde bara ut det och det var lite jobbigt. Så kom den dagen då jag måste skicka iväg det och då kom den grå snyftande bekännelsen att boken hade förolyckats, en liten syster eller bror hade fått tag på den, du vet när ungar läser böcker så var det bara trasor alltihop, och hon skämdes att lämna tillbaka den och jag sa att det är ingenting att göra åt det utan det ~~får~~ är ju naturligt att böcker förolyckas. Sedan kom bibl från Övertorneå, det var en mycket trevlig karl, han kom och hälsade på en gång och tittade på vårt bibliotek och jag minns att jag tog upp det här probelemet med honom också hurdant det är. Men när man bara hade ett enda rum så stort som det här ungefär, där man kunde vara 8 - 10 personer. Det fanns inte en vrå där ungarna kunde vara för sig själva. Man kunde inte gömma undan ingenting ha som små syskon vid obevakade tillfällen kunde rycka åt sig och så var det hänt. Men barn är ju väldigt anpassnings så de kunde i detta allmänna bråk sitta och läsa ändå koncentrerat på sitt. Det var fenomenalt.

- Hur fungerade GF-biblioteket, hur var det öppet?

- Det var öppet på eftermiddagarna kan man nog säga. Vi kom till lärarbostaden och sa nu vill vi låna böcker. Och så hade vi möten ibland. Vi hade studiecirkeln en gång i veckan. Vi hade gymnastik en väldig aktivitet ett slag så det var alltid någonting som hände på skolan.

- Föredrag också kanske?

Föredrag också ja. När GF kom hade vi någonting alltså folk från GF kom, jag tänker på Uno Hanno han var en länskonsulent som gick omkring och då fick han prata. Sedan hade vi en sångare, en rikssångare som GF skickade ut. I slutet av 30-talet gick ju allsången fram över landet som en våg inte sant och den här hette Lundkvist han var en mycket trevlig sångare. Han lärde oss många kan jag mycket väl säga att sjunga och det blev en väldig uppryckning i skolan. Man sjöng väldigt mycket inom SUK också. Tidens sångbok minns jag den var hemst rolig att sjunga och det var sådana sånger som då inte fanns i skolan men som genom det här kom in i skolan och det trängde ut. Det var en väldigt fin och trevlig anordning. Sedan vid nästa kontakt med bibliotek så där åite grann var under beredskapstiden. Vi En tid låg jag på andra kompaniet det är 35 år sedan 1941 på våren och vi hade bevakning utav riksgränsen då jag var plutonchef.Kom upp i slutet av april minns jag och det var mycket lätt uppgift därför att det var intrånat rutin precis vad vi skulle göra för någonting. Då fanns där ett litet vandringsbibliotek också med populära böcker. Det var roliga saker. Jag plockade fram minns jag då De tre musketörerna och började läsa den igen och upptäckte att den var rolig men rolig på ett helt annat sätt än den var första gången då man bara upplevde spänningen. Nu märkte man ju att det fanns lite av livsgnista och humor också i den.

- Vem hade skickat den boklådan, var kom den ifrån?

- Den kom från Försvarsdetaljen skulle jag tro för de gjorde väldigt mycke då för att folk skulle ha sysselsättning. Det var ju problem detta i synnerhet om man låg vakt vid gränserna år efter år så det hände långa tider när just ingenting hände. Det var bara då att se till att truppen var igång. Det är klart att vi åkte skidor men man kunde inte åka skidor när det var

mörkt och de skulle ju ha fritid också så vi slutade väl tjänsten normalt vid 17-tiden och så åt vi sedan och efter 18 så var de klara och då var det många som läste och hade det skönt.

- Var det skönlitteratur?

- Det var skönlitteratur ja.

- Det var ju tur att Ni fick lite att läsa då.

- Javisst, det hade blivit långrandigt annars. Man hade ju aldrig tillgång till tidningar förstås men det här var ju bättre då. Nu har jag berättat så länge.

- Det var väldigt snällt av Dig att Du ville berätta så mycket.